

Naša „Branja inu Evangeliumi“ nam podajejo namreč še nekaj črtic za cerkveno povestnico našo. Iz iste „Prateke“ n. pr. zvédamo, da sta tedaj pred sto leti Ss. Cyrillus inu Methodi Shk. imela god 13. marcija, sicer kakor znano, pozneje pri nas dné 9. marc. (sedaj od 1881. leta dné 5. julija). Gledé bogočastja nam nadalje ista „Prateka“ naznačuje Evangelij in branje za vsakega svetnika posebej, tam imenovanega, kar je res, poleg óne opazke, „k' perloshni pomuzhi vfihi ludy, slafiti pak G. G. Pridigarjov, kader Prasnik sa perhodni teden osnanujejo.“ Med temi godovi in prazniki svetnikov pa nahajamo zopet nekoliko takih, katerih v sedanjih „Evangeljih“ več ni; a narobe imamo dandanes v ti zbirki precéj drugih praznikov, za katere še v óni dóbi ni bilo odločenih posebnih beril in evangeljev, nego so poslednji bili samó v „Prateki“ nakazani za dotične strani v knjigi, dočim se prvi nahajajo v obénem délu. To se sicer bistva cerkvenega čisto nič ne tiče, ker je le samó nekakšna zunanja izpremema oblike književne; vendar opazujemo, da so v stári izdavi, prázenski evangelji, po priliki na polovico njih, sámi brez branja, in v novi izdavi da je pri vsakem prazniku ali gódu svetnika in svetnice pridejano oboje, berilo namreč in evangelij. Kar se tiče očitne službe božje, to iz naše knjige od leta 1777. posnemamo, da se je v óni dóbi po pridigi molila pri nas molitev, katera se dandanes moli le po litanijah vseh svetnikov, molitev namreč za odvrnenje vseh nadlóg in nevarnostij, ali tudi molitev za vse potrebe krščanstva imenovana, sicer z nekaterimi medstavki. A razven te se je, tako se zdí, molila še v prejšnjem veku tudi pri Slovencih v cerkvi skupno po pridigi zgoraj omenjena očitna izpóved, kar je bila v prvih časih kristjanstva povsod splošna navada, a sedaj menda nikjer več ne. V sedanji književni besedi jo nahajaš pač še n. pr. v „Svetem Opravilu očitne službe božje za Lavantinsko škofijo.“ Tri božje čednosti ali „djanje“ vere, upanja in ljubezni, kar se sedaj navadno moli po pridigi, pa se glasé dandanes nekoliko drugače, nego li so se tedaj obujala z ljudstvom. Konečno bi še mogli omeniti, da se nekatere ónih starih in čestitljivih cerkvenih pesmij med našim národom tú in tam pojejo še dandanašnji, n. pr. Poslan je angel Gabriel; Eno je dete rojeno; Tavžentkrat si ti češčena itd., dakakor v jezikovno primerni obliki. Zanimivo pa je tudi, da so že pred sto leti bili slovenski prevodi latinskih pesmij in himnov cerkvenih, kakor ónih: Stabat Mater, Pange lingua, Te Deum; akoprav še v jako slabi besedi, kar je itak naravski. A umestna je pač tudi tú opazka Slomškova: „Petje poveličuje svete praznike. Res da so stare svete pesmi prav preprosto zložene, njih korálni napeví milo, otožno slujejo; pa so polne božjega, in pa domačega, slovenskega duha. Pač škoda jih je, da so po naših cerkvah potihnile, in jih je tuji, neprijazni duh zadušil“ (IV. 380). —

To je, kar je mene posebno zanimalo v mnogo omenjani knjigi naši iz leta 1777. A priobčujoč te vrstíce mislim, da sem vsaj nekoliko izpolnil besede uprav v ónih „Branjih inu Evangeliumih“ na str. 70. stoječe: „Poberite te kosze, katiri fo zhes oftali, de konz naufamejo.“

Andrej Fekonja.

Hrvaška književnost. — Znani hrvaški pesnik Avgust Harambašič je nabral najlepše cvetke iz novejše bolgarske literature ter jih v hrvaškem prevodu izdal v lični knjižici „Bugarske pjesme“ (20 nov.). Pesmij je vseh skupaj štirideset, in sicer devetindvajset junaških in domoljubnih, a jednajst ljubavnih, ki so jih spévali Slavejkov, Botev, Stambolov, Mišev, Karavelov, Ivanov in Vazov.

Knjižica je jako zanimiva in jo kar najbolj priporočamo tudi Slovencem, da se seznanijo z lepimi pesniškimi plodovi južnih naših bratov. — J. Hranilovič je dal v Križevcih tiskati svoje „Žumberačke elegije“, ki so po večem že v lanskem „Vencu“ prišle na svetlo ter se jako prikupile čitateljem. (Cena 30 nov.). — Bosenski frančiškan Grgo Martič je po francoskem („René“ od Chateaubrianda) v slogu narodnih pesmij spéval pesem „Bijedni Novak — J. Riboli je v Zadru izdal „Vjenčič Milovanu“, knjižico, ki se loči v tri dele: 1) Nov životopis A. Kačić-Miošića, 2) Kačićeva pjevarica pored narodnih pjesama, 3) o Kačićevu jeziku. Ni ga pesnika, ki bi bil na Hrvaškem tako obljubljen in razširjen, kakor Kačić, zlasti po Dalmaciji in ostalem primórji, kjer v vsaki ubogi kmetski hišici čuvajo knjigo Kačićevih pesmij, kakor največjo narodno svetinjjo. Pesnik, ki je znal tako v narodnem duhu pevati, zasluži, da se o njem večkrat in na vse strani razpravlja, zatorej je tudi omenjeno delo dobro došlo. — Od izvirnih leposlovnih del omenjati nam je pripovedko „Slijepac Tomo“ od Širole v Bakru in „Četiri božične pripovedke“ od Gjorgjevič-Prizrenca v Zagrebu. — Od prevodov je najiminitnejša „Poviest djeda Miše“, ki jo je iz francoskega od Erckmann-Chatriana po hrvatil Grlovič. Ta roman nam v čveterih knjigah véрно in zanimivo opisuje vse zgodbe in osebe iz francoske revolucije do Napoleona. — V „Narodni biblioteki“ v Dubrovniku pa je prišla na svetlo Gruškova povest „Tužna Jele“ v prevodu od Mate Vodopiča. Zabavna knjiga pa je tudi drugi zvezek „Hrvat skega veseljaka“, v katerem je Veseljковиč priobčil lep šopek šaljivih sestavkov za veselo družbo. (Cena 20 nov.). — „Matica dalmatinska“ je v hrvaškem prevodu izdala Smilesovo knjigo „Štednja“ (varčnost), ki je po „Vjenčiču“ sodbi že zato dobro došla, ker varčnost ne spada med najlepše krepósti hrvaške. — Posebno pridno se ned Hrvati obdeluje književnost, ki je namenjena mladini in tistim, ki mladino odgajajo. Danes nam je zopet razglasiti nekoliko takšnih knjižic. Bosenski frančiškan Anton Knežević je izdal v Dubrovniku drugi zvezek svoje „Kratke poviesti kralja bosanskih za mladež“, v katerem po dobrih virih pripoveduje o Stjepanu Ostoji in Tvrdku II. (1398—1418). — Hrvaško pedagogijsko književno društvo v Zagrebu je izdalo „Jana Amosa Komenskoga Informatorium za školu materinsku“ v Mašikovem prevodu, in drugo izdanje Trstenjakove „Dobre kućanice“. — V zbirki „Obća pučka škola“, ki jo v Senji ureduje marljivi pisatelj Širola, prišli pa sta na svetlo knjižici „Znamenje sv. križa“ od Gruberja in „Računstvo v II. razredu pučke škole“ od Tkalca. Od šolskih knjig je izdal Petav Nenin tretji del „geometrije za niže realke“. Mladini namenjena je tudi pesem „Pravedni Josip, sin Jakova“, katero je v Dijakovu izdal že večkrat omenjeni bosenski frančiškan Grgo Martič. — Od zadnjič oglašenega Parčićevega „talijansko-hrvaškega rječnika“ ugledala sta svet 2. in 3. zvezek, a od Menzin-Zochove „male enciklopedije“ v Oseku 6. in 7. snopič. — O Bosni gotovo najbolje sodijo Bošnjaki sami; zato je najbolje, kar oni sami pišejo o tamošnjih razmerah. Slovence, ki se zanimajo za Bosno, opozarjamo na dve knjižici, prvo „Što misle muhamedanci u Bosni?“ spisal je Kapetanovič Mehmed beg Ljubušak v Sarajevu kot odgovor na znano Lipsko brošuro „sedanjost in bodočnost Bosne“; drugo „Bosansko-hercegovačko agrarno pitanje i povlastice dane bosanskim franjevcem od pojedinih sultana“, katero je spisal Fra Josip Dobroslav Božič ter jo dal v Senji tiskati. (Cena 60 nov.). Pri ti priliki naj omenjamo še dveh brošur, ki se pečajo z drugimi javnimi stvarmi: L.

Borčič je v Spletu napisal razpravo „Zaključak sabora dalmatinskoga i naše realke“, dr. N. Selak v Dubrovniku pa drugo z naslovom „Kako Cumberland čita naše misli?“. — Marljivi pisatelj higijenskih člankov, prof. dr. Lobmayer v Zagrebu, priobčil je zopet dve zanimivi razpravi „O zraku“ (cena 10 nov.) in „vegatarijanci“, v tem ko je dr. Gjurkovečki izdal II. in III. del že oglašnega „zdravoslovja djeteta“. —

„Letopis matice srpske“ v Novem Sadu prinaša v prvem zvezku za leto 1886. (knjiga 145) naslednje sestavke: „Fizika u Srba“. Napisao prof. Steva Milovanov. — „Učiteljska škola u Crnoj Gori“. Od Mite Neškoviča. — „Pojave pri gragjenju bermeta (pelinovca) i odregijvanje ekstrakta“. Od Mita Petroviča. — „Zlatoust despota Lazara. Opis starog rukopisa“. Od Stojana Novakoviča. — „Vladislav kralj ugarski“. Istorijaska tragedija u 5 činova. Napisao Nikola V. Gjorič. — „Srpske narodne pripovijetke iz Gornje Krajine“. Skupio ih Vladimir Krasič. — „Književnost“: Zakon za osnovne škole u knjaževini Crnoj Gori od 13. septembra 1884. Ocena M. Neškoviča. — Čitulja: Hristofor Šifman. Matica Srpska: Izvodi iz zapisnika književnog odbora i odeljenja 1884. godine. F. H.

Poziv! Duševni in materijalni napredek národa je le mogoč na podlogi dobre, domače in šolske vzgoje. V to treba národ ustno in pismeno poučevati tudi izven šole, kar se najlože doseže po društvih in z razširjevanjem primernih spisov. V zadnjem obziru pa nam pomanjkuje slovenske pedagoške literature.

Da se temu nekoliko pomore, ustanovilo se je

„Pedagogiško društvo“

za učitelje in šolske prijatelje, s sedežem v Krškem.

Namen temu društvu je poleg nadaljnega izobraževanja učiteljev — sosebno teženje po tem, da se v vseh stanovih národa probudí zanimanje in volja za pravo vzgojo in za potrební pouk mladine.

Ta namen se ima doseči sosebno a) z večkratnim zborovanjem društva v različnih krajih, kjer se bode vpričo národa popularno razpravljalo o šoli in o dómu ter o njihih vzajemnih odnošajih s posebnim obzirom na boljšo vzgojo mladine; b) s priobčevanjem primernih spisov v posebnem glasilu, v „Pedagogičnem letniku“, kateri se bode brezplačno delil društvnikom.

V „Pedagogičnem letniku“ se ima polagoma priobčiti tudi tako potrebna in pogrešana slovenska „Pedagogika“.

Primeren del čistega dohodka se bode izročal „Društvu sv. Cirila in Metoda v Ljubljani“.

Podpisani odbor se s tem obrača do vseh učiteljev in šolskih prijateljev s prošnjo, da s svojim obilim pristopom omogočijo izvršitev te vzvišene ideje. Letni donesek znaša 1 gld.

P. n. pedagoški in drugi pisatelji pa se uljudno prosijo, da blagoizvolijo društveno namero podpirati s primernimi spisi za „Pedagogični letnik“. Letni rokopisi, kakor tudi doneski, naj se blagovoljno pošiljajo odboru „Pedagogiškega društva“ v Krškem.

V Krškem, dné 8. avgusta 1886.

Fr. Gabršek,
prvosednik.

J. Ravnikar,
tajnik.